

Asia: VN/27993/2024

Lausuntopyyntö Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelman luonnoksesta vuosille 2026-2033

1 Johdanto

1. Johdanto

Naisten Linja Suomessa ry kiittää mahdollisuudesta lausua Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelman luonnokseen vuosille 2026-2033.

Naisten Linja on nais erityisen väkivaltatyön ja naisiin kohdistuvan väkivallan asiantuntija. Tarjoamme tukea ja neuvontaa auttavassa puhelimessa, chatissa, somessa sekä avopalveluna vertaistukiryhmissä ja lyhyt- ja pitkäkestoisen yksilötuen keinoin. Auttavassa puhelimessa ja chatissa vastaavat pääasiassa koulutetut vapaaehtoiset. Avopalveluissamme ja somessa auttavat väkivaltatyön ammattilaiset.

Toimintamme on valtakunnallista ja autamme vuosittain yli tuhatta väkivaltaa kokenutta naista. Resurssimme ovat kuitenkin palvelun tarpeeseen nähden riittämättömät. Ammattilaisvetoisiin palveluihimme ja erityisesti pitkäkestoiseen yksilötukeen olisi jatkuvasti enemmän asiakkaita, kuin mitä pystymme ottamaan vastaan.

1.1 Toimeenpanosuunnitelman valmistelu ja lähtökohdat

-

1.2 Toimeenpanosuunnitelman rakenne

Kiitämme tärkeistä ja keskeisistä läpileikkaavista päätavoitteista:

- sukupuolen ja erilaisten risteävien haavoittuvuustekijöiden huomioimisen vahvistaminen naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisessä ja torjunnassa

- rakenteiden, koordinaation ja moniammatillisen yhteistyön lujittaminen naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisessä ja torjunnassa.

Väkivallan ehkäisyn rakenteet sekä suunnitelmallinen koordinaatio ovat Suomessa kehittyneet ja muutoksessa, mutta ne tulisi turvata ja olemassa olevia toimintaedellytyksiä tulisi vahvistaa uuden luomisen lisäksi. Väkivaltaan liittyvän työn tietopohjan kehittäminen on myös olennainen osa koko sosiaalialan tiedollista vahvistumista. Sen edistäminen on luonnollisesti äärimmäisen tärkeää. Toivomme, että Rakenteet ja koordinaatio- otsikon alle sisällytetään maininta siitä, että Istanbulin sopimuksen mukaisesti toimeenpanosuunnitelma tukee järjestöjen toimintaedellytyksiä.

1.3 Toimeenpanosuunnitelman toteutuksen koordinointi ja seuranta

Arvostamme sitä, että toteuttajina voi olla useita eri tahoja ja että myös järjestöjen rooli on tunnistettu ja kirjattu mahdolliseksi toteuttajaksi. Toivomme toteuttamisen lisäksi, että suunnitelmaan kirjataan myös järjestöille roolia seurannassa, esimerkiksi osana NAPE:a. GREVIO on kehottanut Suomea tukemaan myös väkivallan ehkäisyssä työskenteleviä järjestöjä ja tekemään niiden kanssa enemmän yhteistyötä. Tämä olisi hyvä ottaa myös huomioon järjestöille suunnatussa rahoituksessa ja resursseissa sekä heidän kanssaan tehtävässä yhteistyössä. Järjestöjen tukeminen tai huomioiminen ei kuitenkaan tule esiin suunnitelmassa konkreettisina ehdotuksina. Myös se huolestuttaa, että toimenpiteiden toimeenpanemiselle ei ole olemassa rahoitusta.

1.4 Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan esiintyvyys

-

2 Tavoitteet ja toimenpiteet

2 Tavoitteet ja toimenpiteet

-

2.1 Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ennaltaehkäisy

Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ennaltaehkäisevät toimet ovat keskeinen osa Istanbulin sopimusta. Sopimus velvoittaa toimiin väkivallan taustalla vaikuttavien asenteiden muuttamiseksi ja toimeenpanosuunnitelmassa nostetaan esiin koulutuksen merkitys väkivallan ennaltaehkäisemisessä. Tästä huolimatta esimerkiksi STEAn rahoituksessa on vähennetty koulutustoiminnan osuutta ja mahdollisuutta kohdentaa avustusta viestinnälliseen vaikuttamistoimintaan. Ilman riittävää koulutusta opetustoimen ja poliisin sekä sosiaali-, terveys-, ja oikeuspalveluiden ammattilaisille ja suuren yleisön tietoisuuden lisäämistä ei voida tehokkaasti purkaa väkivallan normalisoitumista, eikä edistää väkivallan tunnistamista ja siihen puuttumista. Rahoituksen leikkaukset vaarantavat näin keskeisten ehkäisytöimien vaikuttavuuden. Näin ollen kouluttamisesta lausuminen on keskeistä myös järjestöjen roolista tässä ennalta ehkäisyn keinossa.

2.2 Väkivallan uhrien tuki ja palvelut väkivallan kaikille osapuolille

Yllä mainitun tavoin, toimeenpanosuunnitelman yksi läpileikkaava teema on sukupuolen ja erilaisten risteävien haavoittuvuustekijöiden huomioimisen vahvistaminen naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisessä ja torjunnassa. Väkivalta on sukupuolistunutta ja sukupuoli on yksi

Istanbulin sopimuksen lähtökohta: naiset kokevat väkivaltaa erityisesti lähisuhteissaan, väkivalta on heidän kohdallaan useammin toistuvaa ja vakavampaa, ja naiset raportoivat merkittävästi enemmän psyykkisiä haittoja ja fyysisiä vammoja. Tästä huolimatta Suomessa ei ole valtakunnallisia, julkisia (naiserityisiä) väkivaltapalveluita. Suurin osa väkivaltatyön palveluista ovat järjestölähtöisiä ja sukupuolineutraaleja, ja nais erityisiä palveluja tarjoavat tällä hetkellä ainoastaan Naisten Linja ja Monika-Naiset liitto. Lisäksi Suomessa toimii vain yksi nais erityinen turvakoti ja yksi nais erityinen etäturvakoti päihteitä käyttäville naisille. Tilanne on vakava, eikä palvelurakenne vastaa sukupuolistuneen väkivallan ilmiön vaatimuksiin tai uhrien erityistarpeisiin. Järjestöjen rahoitukseen kohdistuvat leikkaukset vaarantavat nykyisetkin palvelut uhaten huonontaa tilannetta entisestään.

Hyvinvointialueilla on vastuu järjestää palvelut, jotka vastaavat lähisuhde- ja perheväkivallasta sekä muusta väkivallasta ja kaltoinkohtelusta aiheutuvaan tuen tarpeeseen. Käytännössä väkivaltaerityiset palvelut tuotetaan kuitenkin suurelta osin järjestöjen toimesta. Yllämainittua pyyntöä toistaen, palveluiden jatkuvuuden ja väkivallan kokijoiden tuen varmistamiseksi järjestötoimijoiden rahoitus olisi turvattava pitkäjänteisesti ja yhteistyörakenteille on tarve, joten toivomme mainintaa väkivaltaerityisten ja nais erityisten järjestöjen toimintaedellyksistä.

Toinen toimeenpanosuunnitelman pääteema on rakenteiden, koordinaation ja moniammatillisen yhteistyön lujittaminen. Samalla Suomessa ei edelleenkään ole väkivallan kokijoille yhtenäistä palvelupolkua. Palveluiden saatavuus, laatu ja sisältö vaihtelevat merkittävästi alueittain, mikä johtaa eriarvoisuuteen tuen saannissa. Ilman selkeää ja koordinoitua palvelupolkua väkivallan kokijat joutuvat itse etsimään apua monimutkaisessa järjestelmässä. Tästä suoriutuminen vaatisi todella vahvaa toimintakykyä, mikä on väkivaltaa kokeneelle kohtuutonta. Palvelupolun puute heikentää tuen vaikuttavuutta ja estää toipumisen kokonaisvaltaista tukemista.

Palvelurakenne on muutoinkin edelleen puutteellinen. Akuuttia tukea väkivallan kokijoille on nykyisin paremmin ja laajemmin saatavilla esimerkiksi Nollalinjan, lisääntyneiden turvakotipaikkojen ja järjestölähtöisten lyhytaikaisten väkivaltatyön avopalveluiden (1–5 tapaamiskertaa, alueellisin erotuksin) kautta. Pitkäkestoista toipumista tukevat palvelut ovat kuitenkin edelleen hajanaisia, riittämättömiä ja monin paikoin vaikeasti saavutettavia. Naisten Linja on ainoa taho Suomessa, joka tarjoaa valtakunnallisesti nais erityistä pitkäkestoista yksilötukea väkivallasta toipumiseen. Riittämättömän rahoituksen takia palvelu on jatkuvasti ruuhkautunut, eikä kaikkia asiakkaita pystytä ottamaan vastaan.

Kuten edellä todettu, lähisuhdeväkivalta on sukupuolistunutta, ja naisten kokema väkivalta on usein toistuvaa ja vakavaa. Tämä tarkoittaa, että väkivallasta toipuminen on pitkä prosessi, joka edellyttää kokonaisvaltaista ja jatkuvaa tukea. Nykyinen palvelurakenne ei siis vastaa tämän tarpeen mittakaavaan. Siksi ehdotamme uutta toimenpidettä ohjelmalliseen tukeen:

2.12: Väkivallan uhreille kehitetään avopalveluina ohjelmallista apua, joka auttaa

irtaantumaa väkivallasta, tukee selviytymistä ja pystyy vastaamaan mahdollisiin uhrin

erityistarpeisiin tarpeeksi pitkäkestoisesti.

Pyydämme kiinnittämään huomiota siihen, että Monialaiset väkivallan ehkäisemisen rakenteet kohdassa ei näy millään tapaa se, että mahdollisen rakennelain tulisi huomioida myös väkivaltatyötä tekevien järjestöjen toimintaedellytykset. Kriittiset

arviot, reunaehdot tai vielä pidemmälle eteenpäin katsovat näkökulmat tulisi huomioida tekstissä. Ehdotamme tekstiin lisäystä esim. seuraavalla tavalla (s. 36-37): GREVIO on kehottanut Suomea luomaan vakiintuneita yhteistyön ja koordinaation rakenteita valtiollisten ja valtiosta riippumattomien palveluntuottajien välille. Näitä rakenteita, jotka turvaavat myös järjestöjen toimintaedellytykset, tulee tukea ohjeistuksilla ja yhteistyön toimintamalleilla.

Monialaiset väkivallan ehkäisemisen rakenteet otsikon alla mainitaan monia naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisen työn rahoituksia, mutta suurinta suomalaista väkivaltatyön rahoittajaa, STEAa ei mainita. STEA:n rooli suomalaisen väkivaltatyön ja sen kehittämisen rahoittajana on ylipäättään erityinen ja monille väkivaltatyötä tekeville järjestöille se on päärahoittaja. Tiedossa olevat leikkaukset STEA:n rahoitukseen vaarantavat väkivaltatyötä tekevien järjestöjen toiminnan ja sitä kautta Istanbulin sopimuksen toimeenpanon toteutumisen.

2.3 Väkivallan uusiutumisen estäminen ja rikosvastuun toteutuminen

Naisten Linjalla pidämme tärkeinä sekä riskinarvioinnin että osaamisen vahvistamiseen liittyviä kirjauksia. Ne olisi kuitenkin hyvä kytkeä uhrin psykososiaaliseen tukeen, eli väkivallan uhrien tuki ja palvelut -toimenpiteisiin.

Toivomme, että toimenpide 3.6 sisältäisi aktiivisemman toimen kuin vain seuraamisen. Ehdotus:

- 3.6 Edistetään aktiivisesti Istanbulin sopimuksen soveltamisalaan liittyvien keskeisten

lainsäädäntöhankeiden toteutusta ja selvitetään lainsäädännön kehittämistarpeita sekä seurataan lainsäädännön toimeenpanoa huomioiden erityisesti GREVION suositukset ja lainsäädäntöä koskeva kansainvälinen kehitys.

Rikosvastuun asianmukainen toteutuminen edellyttää, että oikeusalan ammattilaisilla ja poliisilla on riittävä osaaminen väkivallan tunnistamiseen, siihen puuttumiseen sekä palveluohjaukseen. Tuomareiden tulee lisäksi tuntee perheoikeudellisiin asioihin, kuten lapsen huoltoon ja tapaamisoikeuteen, vaikuttavat tekijät, esimerkiksi lapsen altistuminen väkivallalle. STEA on kuitenkin vähentänyt rahoitusta koulutuksista, jotka tukisivat tämän osaamisen kehittämistä. Koulutus on olennainen väline sekä rikosvastuun toteutumisen varmistamisessa että lasten edun turvaamisessa.

Kun sovittelua ei enää pääosin käytetä osana restoratiivisen oikeuden keinovalikoimaa, uhrille tulisi tarjota palveluita, jotka tukevat väkivallasta selviytymistä. Näitä palveluita tuottavat pääosin järjestöt, joten niiden rooli palveluiden tuottajina on tunnistettava ja tunnustettava. Tämän vuoksi myös järjestöjen rahoituksen turvaaminen on välttämätöntä. Toipumista tukevan tuen

varmistamisen lisäksi tulisi kiinnittää huomiota oikeusprosessien kestoon erityisesti nyt, kun sovittelusta on siirrytty kärjäkäsitteeseen.

2.4 Toimien yhteensovittaminen ja tiedonkeruu

Kiitämme siitä, että toimeenpanosuunnitelmassa on huomioitu GREVION kehoitus: "GREVIO on kehottanut Suomea tukemaan väkivallan ehkäisyssä työskenteleviä järjestöjä ja muita toimijoita sekä tekemään niiden kanssa enemmän yhteistyötä." Arvostamme myös tähän liittyvää toimenpidettä 4.2. Toimenpiteen konkreettinen sisältö ja suunniteltujen toimien laajuus olisi kuitenkin tarpeen avata tarkemmin.

Yleisiä huomioita

Yleisiä huomioita

Yleisenä huomiona toimeenpanosuunnitelmaan haluamme ilmaista huolestamme konkreettisten puutteista toimenpiteiden rahoitukseen liittyen. Ilman riittävää rahoitusta ja resurssointia toimenpidesuunnitelman toteuttaminen on mahdotonta.

Ehdotamme myös, että Istanbulin sopimuksen mukainen toiminta ja sopimukseen sitoutuminen asetettaisiin jatkossa edellytykseksi valtiolliselle rahoitukselle ja yhteistyölle lähisuhdeväkivaltatyössä.

Virtala Maria
Naisten Linja Suomessa ry